

ZŠ HOSTIVAŘ, Kozinova 1000, 102 00 PRAHA 10

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

zaměřený na primární prevenci drogových a jiných závislostí,
sociálně-patologických jevů a kriminality

školní rok: 2013/14

Ing.Jana Hlaváčková, školní metodik prevence

A. Obecné informace:

Tento minimální preventivní program je součástí pedagogické dokumentace školy. Je vypracován v souladu s platnými právními předpisy na základě příslušných metodických pokynů a slouží jako základní pomůcka pro preventivní aktivity na ZŠ Hostivař v průběhu celého školního roku. Za jeho sestavení odpovídá školní metodik prevence. Vedení školy a pedagogický sbor byli s jeho obsahem seznámeni na společné poradě na začátku školního roku. Vlastní náplň programu realizují vyučující, do jejichž předmětů spadají jednotlivá témata. Garantem programu je školní metodik prevence. Účinnost programu je vyhodnocována vždy na konci školního roku ve spolupráci s vedením školy.

B. Obsahová východiska programu:

Naším základním a každodenním úkolem je vybudovat a udržet zdravé klima ve škole, nastolit a průběžně upevňovat vzájemnou důvěru mezi učiteli, žáky a jejich rodiči. To je nezbytným předpokladem účinnosti jakýchkoli dalších preventivních aktivit.

Při realizaci preventivního programu vycházíme z toho, že děti by měly již od začátku školní docházky dostávat odpovídající informace o škodlivosti drog včetně tabáku a alkoholu pro lidský organismus. Důraz je kladen především na nenásilné a průběžné seznamování s touto problematikou v rámci výuky, jednorázové akce neměly většinou u žáků školy příliš velkou odezvu. Dětem je potřeba také vysvětlit, že existují i jiné než drogové závislosti, což si většinou neuvědomují. Značná pozornost je věnována prevenci projevů agresivity, rasové (a jiné) nesnášenlivosti a všech forem šikany. U starších žáků druhého stupně je třeba postupně vytvářet základy právního vědomí, učit je dodržovat zákony a seznamovat je s možnými důsledky jejich porušování včetně trestní odpovědnosti.

Ačkoli problematika trávení volného času dětmi po vyučování nebývá zpravidla považována za součást specifické prevence, dle našeho názoru je nedílnou součástí širšího rámce preventivních aktivit a jako takovou ji rozhodně nelze opomíjet.

C. Vlastní náplň programu:

1. Tématické bloky probírané průběžně

téma	třída	zajišťuje
nenič své tělo	1. stupeň	třídní uč., uč. přírodovědy
zdravý životní styl	2. stupeň	vyučující Ov, Rv
ce je a není správné, nauč se říkat NE	1. stupeň	třídní učitelé
co je to droga a jak škodí	2. stupeň	vyučující Př, Ch, Ov, Rv
zdraví je bohatství člověka	8. třída	vyučující Př Rv
člověk a jeho svoboda	8. a 9. tř.	vyučující Ov, Rv
jak dobře trávit volný čas	1. stupeň	třídní učitelé
můj denní program	2. stupeň	vyučující Ov, Rv

2. Jednorázové a krátkodobé aktivity

téma	třída	zajišťuje
seznámení se škol. řádem, poučení o ochraně před negativ. jevy ve společnosti	všechny	třídní učitelé
bezpečné chování	1. až 5. tř	Městská policie Praha
jak si nenechat ublížit	6. a 7. tř.	Městská policie Praha
kriminalita dětí a mladistvých	6. a 7. tř.	Městská policie Praha
sociálně patologické jevy (kyberšikana, šikana, drogy...)	6. a 8. tř.	Městská policie Praha
právní vědomí, odpovědnost	9. třída	Městská policie Praha
výjezdní akce	výběr	neziskovka STAN, ev. jiná
dopravně-bezpečnostní a preventivní akce	Všechny	MČ Praha 15
prevence proti kouření(Nekuřátka, Típní to I,II)	1.i 2.stupeň	Život bez cigaret, Koalice proti tabáku
návštěva NICM – prevence, volný čas, volba povolání, poradna	8.a 9.třída	vyučující Ov, Rv
socioterapeutické bloky (sociální klima ve třídě)	výběr	preventista
film a beseda na téma xenofobie, rasismus, totalita holokaust , extremismus– Příběhy bezpráví, Cest la vie, Dokážu to pochopit Jeden svět – festival dok.filmů	8. a 9.třída 2.stupeň	vyučující Ov, Rv Člověk v tísní, PRAK
Dům světla – prevence HIV,AIDS Červená stužka	9.ročník	Vyučující Rv,Ov

3. Aktivity pro rodiče

téma	forma	zajišťuje
beseda o problematice drog	beseda	OPPP Praha 10
seznámení s nabídkou odborné pomoci	nástěnka	metodik prevence ZŠ

D. Metodické pomůcky, informační materiály, kontakty

1. Metodické vedení vyučujících, kteří jednotlivá témata realizují

Na úvod školního roku jsou všichni vyučující seznámeni s minimálním preventivním programem na společné schůzce s metodikem prevence. Jednotlivá témata programu jsou stručně probrána a prodiskutována. Učitelé obdrží písemné metodické pokyny, které jsou interní přílohou tohoto programu. V průběhu školního roku mohou pedagogové konzultovat veškeré problémy nebo nejasnosti individuálně s metodikem prevence. K dispozici mají potřebné materiály jak k vlastnímu vzdělávání, tak pro prezentaci žákům. Po dohodě s vedením školy se vybraní učitelé mohou dále vzdělávat v kurzech a seminářích organizovaných externími organizacemi.

2. Materiální zajištění

Na škole existuje knihovna informačních i výukových materiálů k otázkám prevence závislosti, sociálně patologických jevů a kriminality. Obsahuje knižní publikace (odborné i populární), videokazety a další materiály s tematikou prevence. Je k dispozici především pedagogům školy, v případě zájmu i rodičům žáků. Jejím správcem je metodik prevence. Její součástí je i seznam organizací, které se zabývají jednak preventivními aktivitami, jednak krizovou intervencí nebo terapií.

3. Stálá nástěnka

Na chodbě v přízemí je umístěna nástěnka určená především žákům školy a jejich rodičům. Mohou tam získat základní informace a také s kontakty na jednotlivé organizace, které jim mohou pomoci s řešením jejich problémů („linky důvěry“) včetně koordinátora městské části Praha 15. Za obsah nástěnky a jeho aktualizaci odpovídá metodik prevence.

4. Prevence šikany – důležité dokumenty (pomoc učitelům i rodičům)

E. Spolupráce s rodiči

Základní informace o preventivních aktivitách školy rodiče získávají na třídních schůzkách v 1. čtvrtletí školního roku. Minimální preventivní program je k dispozici na webových stránkách školy. V případě zájmu si mohou domluvit konzultaci s metodikem prevence. O jednorázových akcích jsou v průběhu školního roku informováni formou zápisů v žákovských knížkách. Další informace mohou také získat na nástěnce v přízemí školy. Případně nevhodné nebo rizikové chování žáků je vždy řešeno ve spolupráci s rodiči (zákonnými zástupci) dítěte. Zpráva o preventivních aktivitách školy je vždy součástí Výroční zprávy školy, která je rovněž dostupná i na Internetu.

F. Spolupráce s ostatními odborníky

Metodickým a garančním pracovištěm v oblasti preventivních aktivit pro naši školu je Pedagogicko-psychologická poradna pro Prahu 10 v Jabloňové ul. 30. Metodik prevence školy se pravidelně účastní seminářů a informativních setkání pořádaných poradnou. Úzce spolupracujeme s protidrogovým koordinátorem Úřadu městské části Praha 15, popř. s příslušnými pracovníky sousední MČ Praha 10 a Magistrátu hl. m. Prahy. Dlouhodobě spolupracujeme s Městskou policií Praha a Policií České republiky, v případě potřeby i s dalšími institucemi.

G. Volný čas

1. Vlastní aktivity

Při škole pracuje řada zájmových kroužků, ve kterých děti mají možnost smysluplně trávit svůj volný čas (např. aerobic, americký fotbal, volejbal, nohejbal, karate, keramika, šachy - přesný seznam včetně kontaktů na vedoucí je k dispozici na webových stránkách www.zshostivar.cz. Kromě se toho žáci mohou zúčastnit práce v nepovinných předmětech sportovní hry a moderní gymnastika. Řada těchto kroužků a nepovinných předmětů má přímou návaznost na sportovní oddíly, kde mohou děti dále působit.

Areál školy včetně všech hřišť a U - rampy je v době mimo vyučování volně přístupný žákům školy a jejich kamarádům, a to i během víkendů. Škola se snaží tento areál neustále zkvalitňovat - ve fázi stavebního řízení je projekt jeho celkové rekonstrukce na víceúčelové sportoviště s umělým povrchem.

2. Sportovní oddíly, zájmové a další organizace

V těsné návaznosti na zájmové kroužky nebo v okolí školy působí řada sportovních oddílů, které nabízejí dětem vhodné formy trávení volného času. Jsou to především:

TJ Cykloprag Praha

oddíl pozemního hokeje HC Hostivař

oddíl amerického fotbalu Prague Lions

oddíl softballu TJ Přírodní vědy Praha (pro dívky)

oddíl moderní gymnastiky TJ ZŠ Hostivař (oddíl pracuje přímo ve škole)

Přímo v budově školy působí sportovní fitcentrum Chameleon, kde najdou uplatnění zájemci o posilování a aerobní cvičení.

Dlouhodobě spolupracujeme s Ekologickým centrem Toulcův dvůr, kam dochází řada našich žáků se zájmem o přírodu a její ochranu. Umělecky nadaní žáci mohou svůj talent rozvíjet v Základní umělecké škole na Trhanovském nám., se kterou také spolupracujeme.

H. Propagace

Zpráva o preventivních aktivitách na škole je součástí Výroční zprávy ZŠ Hostivař. S činností zájmových kroužků a sportovních oddílů se zájemci mohou seznámit na nástěnkách v přízemí školní budovy a na webových stránkách školy, resp. příslušných oddílů. Gymnastický oddíl má vlastní webové stránky, které jsou hojně navštěvovány. Významné úspěchy našich žáků jsou prezentovány formou článků v časopise MČ Praha 15.

PŘÍLOHA 1: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmlouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť konflikty v době adaptace nových žáků nejsou vzácností!)

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;

- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

PŘÍLOHA 2: Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace ...

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich obětmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka

a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

PŘÍLOHA 3: Možná informace pro rodiče o programu školy proti šikaně

Vážení rodiče,

naše škola je příznivě hodnocena jak rodičovskou veřejností, tak i Českou školní inspekcí. Velmi si toho vážíme. Nicméně i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikanování. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. Jeho důležitou součástí je spolupráce nás pedagogů s Vámi - rodiči. Prosíme Vás proto o pomoc. Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence či ředitele školy). Využít lze také naši e-schránku důvěry, která je k dispozici na webových stránkách školy. Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.

Děkujeme za Vaši podporu.

PŘÍLOHA 4: Literatura, webové stránky, kontakty

1. Literatura pro oblast školního šikanování

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Pastácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005).

Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)

- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevencija 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencija. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005) Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.
- Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ. Praha: Klinika adiktologie I.LF KU

2. Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

3. Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz